

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Беспарточна О. І.

У статті обґрунтовано передумови розробки та впровадження Національної системи кваліфікацій в освітянський простір Російської Федерації, розкрито важливість дослідження російських реформ освіти для подальшого використання у реформуванні української системи вищої освіти згідно з євроінтеграційним напрямком України.

Ключові слова: російська система освіти, Національна система кваліфікацій, професійна освіта, освітні реформи.

В статье раскрыта необходимость разработки и внедрения Национальной системы квалификаций в систему образования Российской Федерации, раскрыта важность исследования российских образовательных реформ для дальнейшего использования в реформировании украинской системы высшего образования согласно евроинтеграционного курса Украины.

Ключевые слова: российская система образования, Национальная система квалификаций, профессиональное образование, образовательные реформы.

The author substantiates the preconditions of development and implementation of the National system of qualifications in the Russian Federation and reveals the importance of research on the Russian educational reforms for further use in reforming the Ukrainian system of higher education in accordance with the European integration course of Ukraine.

Key words: Russian system of education, National system of qualifications, professional education, educational reforms.

Динамічні процеси у системі освіти Російської Федерації супроводжуються еволюцією освітніх програм. Реформи освіти викликаються суттєвими змінами як в економіці, так і у соціальній сфері Російської Федерації, особливо враховуючи євроінтеграційний курс держави. Радикальні зміни російської системи освіти зачіпають всі її елементи і ланки, а підписання Болонської декларації поставило нові завдання перед країною щодо реформування освітньої галузі.

Росія є найближчим сусідом України, тому у рамках євроінтеграції нашої країни досить актуальним є вивчення соціально-економічних передумов розробки та впровадження Національної системи кваліфікацій Російської Федерації, адже цей процес знаходиться під впливом міжнародних тенденцій у сфері професійної освіти і навчання, розробкою професійних стандартів. Опис програм стандарту, з позицій результатів навчання, дозволяє чітко визначити, чого досягне учень при успішному завершенні навчання, забезпечить прозорість і порівнюваність стандартів як усередині, так і між кваліфікаціями, а також забезпечить єдиний формат між вимогами сфери праці, змістом програм і оцінюванням результатів навчання. Головною метою створення Національної системи кваліфікацій став розвиток системи освіти в інтересах формування соціально активної, гармонійно розвиненої, творчої особистості в ім'я економічного і соціального прогресу суспільства.

Метою статті є виявлення соціально-економічних передумов, що супроводжували розробку та впровадження національної системи кваліфікацій у Російській Федерації та виокремлення чинників, корисних для реформування української системи освіти.

Як вважає А. О. Фурсенко, на базі прогнозу науково-технологічного розвитку РФ на довгострокову перспективу до 2030 р., реформування як системи професійної освіти, так і науково-технічної сфери стає важливою в умовах докорінної перебудови всієї промисловості, переходу до інноваційної економіки [3, с. 10].

Практика міжнародної співпраці 90-х рр. ХХ ст. показує, що справедливої основи у визнанні еквівалентності навчальних курсів і програм домогтися надзвичайно важко. Освіта, навіть якщо вона надається безкоштовно, є найбільш масовою і

вельми дорогою і, як усяка послуга, реалізується в умовах конкуренції з метою отримання високого прибутку чи рейтингу.

В. І. Блінов зазначає, що причини розробки та впровадження Національної системи кваліфікацій можна поділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх причин відносяться: перехід економіки Російської Федерації на ринкові механізми; відсутність узгодженості галузі праці та галузі освіти; занепад якості підготовки кадрів для ринку праці, потреба у соціальному захисті випускників професійної освіти. До зовнішніх причин відносяться: побудова економіки, заснованої на знаннях; забезпечення якості освіти на інституційному, національному та європейському рівнях (Болонський та Копенгагенський процес); мобільність та конкурентоспроможність робітників [1].

Основою сучасної освітньої політики Російської Федерації є соціальна адресність і збалансованість соціальних інтересів. Стратегічні цілі модернізації освіти досягаються у процесі постійної взаємодії освітньої системи з представниками національної економіки, науки, культури, охорони здоров'я та усіх зацікавлених відомств і громадських організацій з роботодавцями [2].

Спрямування бюджетних коштів, призначених на реалізацію програм розвитку, безпосередньо в освітні установи сприяє розвитку їх фінансової самостійності. Подушний принцип розподілу коштів у загальну освіту дає можливість повною мірою враховувати об'єктивні особливості міських і сільських навчальних закладів [3].

Освіта сьогодні є одним із засобів вирішення найважливіших проблем не лише суспільства у цілому, але й окремих індивідів. Як і в будь-якій державі, у Росії характер систем освіти визначається соціально-економічним і політичним ладом, а також культурно-історичними і національними особливостями. Вимоги суспільства до освіти формулюються системою принципів державної освітньої політики.

В той же час, як зазначає М. Л. Пальчук, сучасна система професійної освіти всіх рівнів не відповідає вимогам часу, суспільства та вимогам ринку праці. У більшості випускників навчальних закладів відсутні практичні навички, вміння та необхідні компетенції [4].

Результатом реалізації пріоритетного національного проекту "Освіта" Російської Федерації має стати досягнення сучасної якості освіти, адекватної соціально-економічним умовам. Державна підтримка інноваційних програм вищих навчальних закладів, установ початкової та середньої професійної освіти, створення нових федеральних університетів спрямовані на підвищення якості професійної освіти, її взаємозв'язку з економікою країни і окремих регіонів. Відкриття нових бізнес-шкіл також орієнтоване на формування власної системи підготовки управлінських кадрів найвищого класу. Досягається глобальна модернізація регіональних систем освіти, що забезпечує умови для отримання якісної освіти незалежно від місця проживання та розширення громадської участі в управлінні освітою.

У ряді завдань соціально-економічного розвитку галузей соціально-культурної сфери, які постали перед Російською Федерацією, передбачається продовження реструктуризації мережі освітніх установ, що показано на рис. 1.

У реалізації прав громадян на безкоштовну загальну освіту, в основному, виражаються державні соціальні гарантії тих, що навчаються. Існує прямий зв'язок освіти з політичною сферою. Діяльність освітніх установ безпосередньо залежить від неї. Принципи державної політики у галузі освіти ґрунтуються на конституційних нормах, будучи базовими не тільки для підготовки правових законодавчих актів, але і для безпосередньої реалізації в окремо взятих навчальних закладах.

Нова система освіти Російської Федерації орієнтується на входження у світовий освітній простір. Домінуючою тенденцією сучасності є вільне переміщення через національні кордони ресурсів, людей, ідей. Одне з її проявів – інтеграція національних систем освіти. Сьогодні Російська Федерація активно бере участь у багатьох міжнародних проектах, задіяна в обміні учнями, професорсько-викладацькими кадрами. Традиції і норми світової освіти вільно проникають у РФ. Культурна трансформація суспільства виражається як у глобалізації, інтернаціоналізації культури, так і в бажанні зберегти свою самобутність. Телебачення, Інтернет як засоби аудіовізуальної комунікації, популяризація англійської мови стирають межі у культурному просторі. Одночасно напружуються шляхи збереження культурної самобутності. Гармонізація цих різноспрямованих тенденцій є умовою сталого розвитку сфери освіти.

Рис. 1. Напрями реструктуризації мережі освіти РФ

Розробка Національної рамки кваліфікацій та галузевих рамок кваліфікацій у Російській Федерації зумовила створення відповідного незалежного органу, який представляв би потреби роботодавців. Відповідним кроком керівництва РФ було створення Російського союзу промисловців і підприємців (РСПП) та Національної агенції з розвитку кваліфікацій. Прийнята Національна рамка кваліфікацій стала складовою Російської національної системи кваліфікацій.

М. Коулз, О. Олейнікова, А. Муравйова розглядають її як сукупність механізмів правового й інституційного регулювання попиту на кваліфікації робітників з боку ринку праці й пропозицій кваліфікацій з боку ринку освіти та навчання, яка містить: перелік видів трудової діяльності, у якому професії згруповано за галузями професійної діяльності і рівнями кваліфікації; професійні стандарти за галузями професійної діяльності; процедури визнання професійних стандартів; національну рамку кваліфікацій; інституційні, організаційні і методичні механізми розробки і реалізації національної або регіональної політики у галузі кваліфікацій; каталог кваліфікацій, ранжованих за рівнями, за кожною галуззю професійної діяльності з зазначенням результатів необхідної освіти і навчання (компетенцій) у вигляді каталогу програм навчання; систему забезпечення якості кваліфікацій (процедури оцінювання і підтвердження сертифікації кваліфікацій, засвоєних під час формальної і неформальної освіти і трудового досвіду) [5, с. 7].

Розробка та подальше впровадження Національної системи кваліфікацій задіяли різні соціальні інститути у державі. Російські педагоги, науковці, представники промисловості і бізнесу єдині у поглядах на те, що у сучасному світі фонд важливих професіографічних відомостей має тенденцію до відносно швидкого морального старіння, світ професій відзначається нестабільністю, відбувається зміна у зв'язках праці і професійної освіти [6]. Саме тому стандарти вимагають постійного корегування та концептуального і методологічного оновлення відповідно до викликів часу, що, в свою чергу, відображається у необхідності постійного вдосконалення нормативно-правових актів РФ, категоріально-понятійного апарату з проблем стандартизації.

Таким чином, соціально-економічними передумовами створення Національної системи кваліфікації Російської Федерації стало: прискорення модернізації російської освіти, комплекс заходів з реалізації пріоритетних напрямів розвитку освітньої системи країни, адекватна сучасна якісна освіта, безкоштовна та доступна для кожного громадянина. Це дає змогу зробити висновок щодо комплексності підходу до проблеми підготовки працездатного населення держави. Врахування особливостей

розвитку ринку праці зумовлюють необхідність консолідації зусиль щодо створення професійних стандартів та, відповідно, Національної системи кваліфікацій. Впровадження Національної системи кваліфікацій передбачає безпосередню участь працевдавців, соціальних партнерів, учених, представників вищих навчальних закладів. Україна при створенні своєї Національної системи кваліфікацій може використати досвід Російської Федерації у цій галузі, враховуючи при цьому і наші національні особливості. Перспективними напрямками дослідження є вивчення нормативно-правової бази Національної системи кваліфікацій у Російській Федерації.

Література

1. Национальная рамка квалификаций Российской Федерации. Национальная рамка квалификаций Российской Федерации / В. И. Блинов, Б. А. Сазонов, А. Н. Лейбович и др. – М. : ФГУ "ФИРО", Центр начального, среднего, высшего и дополнительного профессионального образования, 2010. – 7 с.
2. Официальный сайт Министерства образования и науки Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mon.gov.ru>. – Назва з екрана.
3. Доступность качественного образования для всех – достижима. Выступление министра А. А. Фурсенко на заседании итоговой коллегии Минобрнауки России 19 марта 2010 года "Об итогах деятельности Министерства образования и науки Российской Федерации в 2009 году и задачах на 2010 год" // Профессиональное образование. – 2010. – № 5. – С. 9–12.
4. Пальчук М. Л. Створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в умовах європейської інтеграції / М. І. Пальчук // Розвиток міжнародного співробітництва в галузі освіти у контексті Болонського процесу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Ялта (5–7 березня 2009 року). – Ялта : РВНЗ КГУ, 2009. Ч. 1. – 2009. – С. 205–208.
5. Коулз М. Национальная система квалификаций. Обеспечение спроса и предложения квалификаций на рынке труда / М. Коулз, О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева. – М. : РИО ТК им. А. Н. Коняева, 2009. – 115 с.
Я в профессии и профессиональное Я: результаты исследований / Н. С. Глуханюк, Е. В. Дьяченко ; Рос. гос. проф.-пед. ун-т. – Екатеринбург : Издательство РГППУ, 2005. – 172 с.